

**Wat doet het
Kenniscentrum
Vlaamse Steden
in 2010?**

Inhoud

Profiel	Programma's	Andere opdrachten
5 Woord vooraf	11 Wonen	33 Inzetten op een transversale beleidslogica: screening beleidsnota's van de Vlaamse Regering
6 Wie is het Kenniscentrum?	19 Europa	
7 Hoe werken wij in 2010 aan onze opdracht?	23 Participatie	33 Visitatiecommissie
9 Communicatie	25 Publiek-publieke afstemming	35 Het Vlaams stedenbeleid beter wetenschappelijk ondersteunen – Onderzoeksagenda
	27 Gebiedsgerichte werking	
	29 Interne staatshervorming	35 Congres VGC 'stadspiratie'
	31 Management	35 Het Kenniscentrum als gesprekspartner van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur
		36 Stadsregionale ontwikkeling
		36 De rol van de centrumsteden in het economisch beleid van Vlaanderen en Europa

Profil

Woord vooraf

Een aantal jaren geleden werd in de schoot van het burgemeester-overleg van de centrumsteden een Kenniscentrum opgericht. De bedoeling was in het debat over het gemeentebestuur op een meer deskundige wijze de stem van de centrumsteden te laten horen. Het Kenniscentrum moest meer worden dan een studiedienst, het moest ook uitgroeien tot een ondersteuning van ons lobbywerk. Ik denk dat tot nu toe het Kenniscentrum zijn rol vervuld heeft.

In 2009 heeft het Kenniscentrum grote aandacht besteed aan het memorandum aan de nieuwe Vlaamse regering, waarbij het zoeken naar nieuwe verhoudingen tussen Vlaanderen en de steden in de volgende legislatuur centraal stond. Uitgangspunt daarbij is dat de Vlaamse overheid haar centrumsteden met meer vertrouwen moet tegemoet treden en hen de mogelijkheid moet geven op een samenhangende en resultaatgebonden manier antwoord te geven op de belangrijke actuele uitdagingen.

Het memorandum én het regeerakkoord zelf vormen een belangrijke stap naar een grote interne Vlaamse staatsvorming. Het komt er nu op aan om waakzaam te blijven wanneer de goede intenties in de praktijk worden gebracht. Verdere verdieping van de hangende dossiers en een goede organisatie van deze waakzaamheid, lijkt ons de boodschap voor de toekomst op korte termijn.

Naast het memorandum hebben we in 2009 ook verder gewerkt aan de verdieping van het collectieve stadscontract wonen, waarbij getracht werd de regierol van de steden inzake het woonbeleid verder te versterken. De nieuwe minister voor huisvesting heeft de engagementen van de voorgaande legislatuur in dat verband integraal overgenomen.

Nieuw was ook de aandacht voor de publiek-publieke samenwerking in stadsprojecten. Er was reeds veel te doen over de publieke en de private sector in PPS-projecten. Het is een goede

zaak dat nu ook de knelpunten en verwachtingen voor publieke samenwerking zijn uitgediept. Niet alleen qua theoretisch kader maar ook praktijkgericht werden aanbevelingen uitgewerkt die nu verder een opvolging en verdere concretisering moeten krijgen.

Het Kenniscentrum heeft ook geijverd voor de versterking van netwerken tussen stedelijke ambtenaren, niet alleen rond wonen, maar ook rond Europa en gebiedsgerichte werking. Dit alles met de ambitie om op diverse concrete domeinen gemeenschappelijke standpunten van de centrumsteden voor te bereiden of tot stand te brengen.

Verder wordt het samenwerkingsprotocol 2010 inzake stedenbeleid met de Vlaamse overheid uitgevoerd en wordt ook hoopvol uitgekeken naar de eerste concrete initiatieven van de bevoegde minister in verband met de interne Vlaamse staatsvorming.

2010 wordt ook gekenmerkt door een aantal wissels. Begin 2010 hebben Annelies Storms en Frederik Serroen de staf van het Kenniscentrum vervolledigd en halfweg dit jaar treedt een nieuwe voorzitter voor de interlokale vereniging aan. Ikzelf treed terug als voorzitter met ingang van 1 juli 2010, op het ogenblik dat ik ook als burgemeester van Sint-Niklaas een stap terug zet. Vanuit mijn blijvende rol in de gemeenteraad zal ik in elk geval de verdere werking van het Kenniscentrum blijven ondersteunen. Ik spreek hierbij dan ook de hoop uit dat mijn opvolger de voorzitterstaak met veel toewijding en standvastigheid zal verder zetten.

Freddy Willockx

Voorzitter Kenniscentrum Vlaamse Steden

Wie is het Kenniscentrum?

Het Kenniscentrum Vlaamse steden is een Interlokale Vereniging opgericht in 2007 onder impuls van de dertien centrumsteden en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (VVSG). De samenwerkingsovereenkomst werd beperkt tot de dertien centrumsteden, maar van bij het begin was duidelijk dat het Kenniscentrum open wil werken. Samen met de VVSG vormen de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de OCMW's van de centrumsteden, het team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid en Dexia de belangrijkste partners. Bovendien wordt alle kennis en informatie breed toegankelijk gemaakt via de website van het Kenniscentrum.

Het Kenniscentrum wil de kennisontwikkeling en de kennisuitwisseling versterken tussen steden onderling en tussen steden, instellingen en actoren in de stedelijke samenleving als steun voor een innovatief, effectief en efficiënt lokaal stedelijk beleid. Vanuit die kenniswerking wil het Kenniscentrum de beleidsagenda voor stedelijk beleid beïnvloeden.

Het kenniscentrum wordt aangestuurd door:

- Het beheerscomité samengesteld uit de 13 burgemeesters en een vertegenwoordiger van de VVSG
- Het dagelijks bestuur dat bestaat uit een delegatie van de stadssecretarissen en de VVSG, een vertegenwoordiging van de OCMW's en van de financieel beheerders van de centrumsteden
- Werkgroepen die de programma's voeden en ondersteunen.

Voor de personeelsbezetting wordt geopteerd voor een kleine en slagvaardige staf. De coördinatie van het Kenniscentrum is in handen van Linda Boudry daarin bijgestaan door twee nieuwe stafmedewerkers: Annelies Storms (in dienst sinds november 2009) en Frederik Serroen (in dienst sinds januari 2010).

Hoe werken wij in 2010 aan onze opdracht?

Via een website, workshops, werkgroepen en ontmoetingen laten we professionals elkaar inspireren, stimuleren en ondersteunen. Daarin gaat het enerzijds om inhoudelijke verbreding en verdieping, anderzijds initiëren wij discussies voorzien van cases en documentatie. In dit netwerk van kennis en ervaring wil het Kenniscentrum het knooppunt zijn. Het is een positie waarin het Kenniscentrum de voorhoedes op verschillende terreinen met elkaar kan verbinden – en de kennis die dat oplevert breed kan verspreiden. We zetten geen aparte programma's op voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de OCMW's. Wel zal met hen overlegd worden in welke programma's ze betrokken willen worden en op welke wijze voor hen meerwaarde kan gecreëerd worden.

Kennis vormt zich in leerprocessen en in praktijken van toepassing. Zeker in een complexe stedelijke context lijkt kennis ook het resultaat van discussie, van interactie. We willen een klimaat en cultuur ontwikkelen waarin onze partners en wijzelf kennisbehoeften formuleren, waarin kritische vragen gesteld kunnen worden, feedback wordt gevraagd aan elkaar en experimenten kunnen worden aangegaan. Het uitbouwen voor elk van onze programma's van een netwerk van sleutelfiguren uit en in elk van de steden is dus essentieel.

Naast de programma's die zich op lange termijn procesmatig ontwikkelen, initieert het Kenniscentrum ook een aantal momenten die gericht zijn op onmiddellijke kennisdeling:

- Interviemonenten: vormen van gestructureerd overleg van een groep ambtelijke professionals om werksituaties te verhelderen en te verbeteren. Door collegiale interactie, reflectie en consultatie worden nieuwe inzichten en sleutels aangereikt voor het eigen functioneren. Het gaat hierbij om een directe en punctuele manier van systematische feedback die wordt aangereikt om het probleemoplossend vermogen te versterken
- Interessante praktijken worden gedetecteerd, omschreven en toegelicht aan collega's. Via het aanreiken van andere projecten proceservaringen kunnen andere steden vernieuwende input meenemen en eventueel toepasbaar maken voor en omzetten naar de eigen stad
- Sessies over werkinstrumenten waarbij de doelstelling is om praktijken tussen steden te vergelijken rond concrete technische instrumenten gericht op eventuele betere afstemming en coördinatie tussen steden
- Verkenningen: spraakmakende lezingen met nieuwe en/of andere perspectieven op aspecten van stedelijkheid, stadsorganisatie, beleidsinnovatie,... eerder met toekomst verkenning en kennisontwikkeling op de langere termijn als doel.

Communicatie

De veelheid aan partners en thema's in het stedelijke veld genereert een enorme stroom van informatie die op de Vlaamse steden afkomt. Het Kenniscentrum wil enerzijds de Vlaamse steden ondersteunen bij het filteren en structureren van deze

toenemende hoeveelheid aan informatie. Daarnaast wil het Kenniscentrum zelf actief communiceren met haar verschillende partners en stakeholders.

Stofferen portaalsite

De portaalsite, www.kenniscentrumvlaamsesteden.be, is de spil van het informatieaanbod en de communicatie van het Kenniscentrum. De site biedt verschillende zoekmogelijkheden om binnen een aantal thema's snel de nodige informatie en achtergronden te vinden. Aangezien de website bezocht zal

worden door diverse doelgroepen, elk met uiteenlopende informatiebehoeften (algemene info, info over een concreet standpunt, inzage in een gedetailleerd dossier, etc.) is het belangrijk de structuur en gebruiksvriendelijkheid van de site verder op een goede manier uit te bouwen.

Ontwikkelen extranet

Het extranet bestaat uit een aantal afgesloten 'subsites' van de portaalsite die enkel toegankelijk zijn voor bijv. de leden van bepaalde werkgroepen. Per programma of project zullen

we nagaan of het pertinent is en meerwaarde creëert om een afgesloten digitale werkruimte uit te bouwen.

Opmaak maandelijkse nieuwsbrief (bij de doelgroep in de bus)

We willen in elk nummer een goede mix van onderwerpen (naar inhoud en type): aankondigingen van acties, activiteiten of publicaties naar het grote publiek, standpunten in (actuele) beleidsthema's, kennisitems (verwijzing naar een verschenen

studie, een dossier dat door een werkgroep is samengesteld, etc.), beleidsitems van het Kenniscentrum (een nieuwe partner, een nieuw thema), linken naar interessante websites, informatie rond stedenbeleid in het buitenland,...

Programma's

Wonen: het collectieve luik van de stadscontracten

De dertien Vlaamse centrumsteden hebben voor het collectief luik van de strategische stadscontracten 2007-2012 het thema 'wonen' als prioritair beleidsthema gekozen. De visitatiecommissies van het Stedenfonds toonden in 2005 immers al aan dat het woonbeleid een prioriteit van de centrumsteden is. De centrumsteden investeren veel in hun woonbeleid, maar botsen vaak op de grenzen van het Vlaamse en federale (woon)beleid. Daarom wilden de centrumsteden in het stadscontract nieuwe afspraken maken met de Vlaamse overheid om de stedelijke regierol te versterken.

Het woonbeleid staat nu centraler in het stedelijk beleid, centraler wellicht dan vroeger het geval was. Het aanbieden van voldoende en betaalbare bouwgronden in de stad is lang niet vanzelfsprekend meer. De resterende bouw mogelijkheden zijn soms schaars en de ontwikkeling van bijkomende bouwgronden is een complex parcours. De toegenomen beleidsaandacht gaf aanleiding tot nieuwe en vaak nog recente instrumenten, zowel van de steden als vanwege de Vlaamse en federale overheden.

1. Naar een gedeelde woonagenda

Steden ervaren steeds meer moeilijkheden in de coördinatie van het woonbeleid op lokaal niveau. De verschillende beleidsaspecten (fiscaliteit, de ontwikkeling van sociale en andere woningbouwprojecten en de financiering ervan, leefbaarheid verbeteren, woonbegeleiding,...) zijn onvoldoende op elkaar en op lokaal maatwerk afgestemd. Stadsbesturen staan voor de uitdaging om naast hun uitvoerend takenpakket ook een krachtige regierol op te nemen. Dat vergt bestuurlijke capaciteit en een aangepaste interne organisatie, capaciteit op het vlak van de strategie, en een sterke sturing in de uitvoering om instrumenten effectief te maken, projecten te realiseren en

Dat leidt enerzijds tot een verhoogde beleidsinzet maar maakt anderzijds de bestuurlijke problemen ook scherper zichtbaar. Het is in deze poging tot het laten kantelen van het woonbeleid dat het collectief stadscontract als hefboom kan worden ingezet. Het besef is bij alle partijen aanwezig dat dit van alle overheden bijzondere inspanningen vergt: betere afstemming en intensere samenwerking is daarvoor een absolute vereiste.

Via het stadscontract tussen de Vlaamse overheid en de stadsbesturen wordt een proces opgezet om te komen tot een globale ontwikkelingsvisie op het stedelijk woonbeleid en worden doelstellingen geformuleerd voor de lokale en Vlaamse overheid die een meer slagkrachtig stedelijk woonbeleid mogelijk moet maken. De nadruk ligt daarbij op het aanpassen van regelgeving, procedures en praktijken gericht op het verruimen en het faciliteren van de stedelijke regierol inzake het lokale woonbeleid. Zowel de Vlaamse overheid als de stadsbesturen nemen daartoe engagementen.

allerlei hindernissen daarbij te overwinnen. De bestuurskracht van de steden wordt daarbij op de proef gesteld. De lokale overheid moet bovendien genoeg ruimte krijgen van de centrale overheden om een slagvaardig stedelijk beleid te kunnen voeren. De interferenties tussen de centrale overheidsniveaus en de steden zijn een onderdeel van de bestuurlijke problematiek. Steden ontwikkelen beleidsstrategieën en creatieve oplossingen om het lokaal woonbeleid te verbeteren. Zij startten en starten tal van initiatieven zoals gemengde stadsprojecten, opwaardering van woonbuurten, sociale mixbevordering, uitbouw van een premiestelsel of een eigen heffingstelsel ter

bestrijding van verkrotting,... Op het terrein gebeurt dan ook al heel wat, maar tegelijkertijd stellen we vast dat de uitdagingen rond wonen groot blijven, een open samenwerking tussen de verschillende relevante beleidsniveaus is in dit proces een kritische succesfactor.

Het feit dat de dertien centrumsteden wonen als een gemeenschappelijk prioritair stedelijk beleidsdomein naar voor schuiven, vormt een belangrijke uitdaging voor het Vlaamse woonbeleid maar ook voor de steden zelf: enerzijds omdat ze tijdens dat proces inkijk willen geven in hun eigen woonbeleid, anderzijds omdat ze voldoende gemeenschappelijkheid moeten ontwikkelen in evenwicht met het respect voor de eigenheid van elke stad en het lokaal maatwerk dat essentieel is voor een effectief woonbeleid. Onder andere omwille van dit aspect van leren en kennisontwikkeling werkt het Kenniscentrum Vlaamse Steden actief mee binnen dit collectief stadscontract.

2. Inhoud van het collectief stadscontract

De strategische doelen van het collectieve stadscontract laten zich in enkele krachtlijnen samenvatten: kwalitatief wonen, betaalbaar wonen, leefbaarheid en wonen als element van welzijn. Het is evenwel eigen aan het woonbeleid dat deze aspecten sterk op elkaar ingrijpen en elkaar wederzijds beïnvloeden. Daarom is het woonbeleid een integrale beleidsproblematiek. De benadering waardoor we de elementen uit elkaar halen, is dan ook ten dele kunstmatig.

In overleg met de steden koos het Kenniscentrum te focussen op een beperkt aantal thema's, waarbij de nadruk lag op het

In een eerste fase was het de bedoeling om te komen tot een gedeelde probleemstelling en een gezamenlijke agenda tussen de centrumsteden enerzijds en tussen de Vlaamse overheid en de centrumsteden anderzijds. Deze agenda diende als basis voor de selectie van de punten die hebben geleid tot onderhandelingen en contractuele afspraken binnen het collectief stadscontract.

Er werd bepaald dat deze agenda in het najaar 2008 onderzocht zou worden op volledigheid en prioriteiten en als basis zou dienen voor de selectie van de agendapunten die moesten leiden tot onderhandelingen en contractuele afspraken binnen het collectief stadscontract (tegen eind 2008). Het addendum geeft uitvoering aan deze bepaling. Het addendum kwam tot stand na veelvuldig en intensief overleg tussen de 13 centrumsteden, het Kenniscentrum Vlaamse steden en de Vlaamse overheid en werd definitief bekrachtigd door het overlegforum van 2 december 2008. In dit addendum worden de afspraken tussen de centrumsteden en de huidige Vlaamse Regering vastgelegd.

verruimen en faciliteren van de stedelijke regierol inzake het lokale woonbeleid, met inbegrip van meer afgestemde maatregelen vanuit het Vlaamse en federale beleidsniveau:

- Aansturing van sociale woonprojecten
- Afstemming tussen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn
- Een stedelijk fiscaal instrumentarium
- Een stedelijk grond- en pandenbeleid
- Een versterking van de private huurmarkt.

3. Zes werkgroepen

Eind 2009 is beslist om voor de vijf thema's van het stadscontract aparte werkgroepen op te richten. Het voorbereiden, voorzitten en de verslaggeving van deze vijf werkgroepen, en het studiewerk en overleg met academici, politieke en ambtelijke verantwoordelijken op het lokale, Vlaamse en federale niveau gebeurt door het Kenniscentrum Vlaamse Steden.

Elk van de dertien centrumsteden kon/kan vertegenwoordigers aanduiden (politieke en/of ambtelijke) voor deze werkgroepen. Ook de Vlaamse minister van Wonen vaardigt telkens een vertegenwoordiger af. Op geregelde tijdstippen worden de resultaten of knelpunten van de werkzaamheden in één of meerdere werkgroepen geagendeerd op het overlegforum (de ontmoetingsplaats van de Vlaamse overheid en de centrumsteden in het kader van het algemene luik van de stadscontracten) voor verdere opvolging en beslissingen. Op basis daarvan kan zich in de loop van het proces een nieuw addendum bij het collectief stadscontract opdringen.

Werkgroep 1: De aansturing van sociale woonprojecten

Het voorzien in een voldoende en kwalitatief sociaal woonaanbod is een belangrijke uitdaging voor de centrumsteden. In de sociale huisvesting spelen de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) en de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's) een belangrijke rol. De centrumsteden kunnen nu, als regisseur van het stedelijk woonbeleid, echter onvoldoende op de prioriteiten en voortgang van sociale huisvestingsprojecten sturen.

In dit luik willen de centrumsteden samen met de Vlaamse overheid nagaan op welke manier de regierol van de centrumsteden maximaal kan worden ingevuld binnen de bestaande instrumenten. De werkgroep zal zich focussen op:

Naast de vijf bovenvermelde werkgroepen is er nog een werkgroep, 'complexe projecten', opgericht. Complexe projecten worden hier gezien als projecten waaraan verschillende functies zijn gekoppeld of waarbij er samenwerking is met private of publieke partners, en waarbij ook sociale huisvesting is betrokken. Deze werkgroep is afwijkend van de andere qua focus en samenstelling. De focus ligt op het voorbereiden van proefprojecten waarbij zeer concrete knelpunten in de uitvoering van complexe projecten dienen opgelost. Daardoor is ook de samenstelling van de werkgroep anders. Naast de stedelijke vertegenwoordigers maken ook de lokale huisvestingsmaatschappijen, autonome gemeentebedrijven (in voorkomend geval), de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW), de afdeling Woonbeleid van het departement Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid en een vertegenwoordiger van de bevoegde minister structureel deel uit van de werkgroep.

- De regierol van de gemeente
- Het gemeentelijk toewijzingsreglement
- De woonbeleidsconvenant
- Sociale mix – afdwingbaarheid private last
- De uitwisseling van goede praktijken.

Parallel met deze werkzaamheden en lerend uit de proefprojecten complexe projecten (zie verder) zal ook een structurele enveloppefinanciering van de Vlaamse bijdrage aan sociale woonprojecten in centrumsteden worden voorbereid.

Werkgroep 2: De afstemming tussen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn

Een optimale afstemming tussen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn op het stedelijke niveau veronderstelt ook afstemming in de regelgeving op Vlaams niveau. Hoewel het hier niet om een exclusieve stedelijke problematiek gaat, kunnen de steden sterk bijdragen aan een betere generieke afstemming tussen het welzijns- en het woonbeleid, omwille van de confrontatie met een grotere concentratie van zowel woon- als welzijnsproblemen in de steden. Om een goed stedelijk woonbeleid te voeren is een symbiose tussen deze twee beleidsdomeinen noodzakelijk. De afstemming zal worden toegespitst op een aantal clusters:

- Cluster 1: Uitvoering woonzorgdecreet
- Cluster 2: Woonbegeleiding in de sociale huisvesting
- Cluster 3: Toegankelijkheid en aanpasbaar wonen
- Cluster 4: Verhuren buiten sociaal huurstelsel en doelgroepenbeleid
- Horizontale cluster 1: Experimenten
- Horizontale cluster 2: Programmatie.

Er werd een schrijven gericht aan de Vlaamse minister van Welzijn om te bekijken hoe het Kenniscentrum betrokken kan worden bij de werking van de werkgroep wonen-welzijn (een paar

ambtelijke werkgroep op Vlaams niveau waarin ook externe organisaties zetelen zoals de VVSG, het Vlaams Overleg Bewonersbelangen en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk). Los van de vastgelegde clusters zullen ook andere aandachtspunten die door de centrumsteden worden aangekaart verder worden opgenomen. De Vlaamse ministers van Wonen en Welzijn zullen een non-paper maken die besproken zal worden met de interstedelijke werkgroep.

Er is ook afgesproken om goede praktijken uit de centrumsteden voor te stellen en te bespreken. Onder meer volgende instrumenten zullen toegelicht worden: woonbegeleider private huurmarkt (Leuven), huursubsidie voor dakloze (Oostende).

De voortgang in deze werkgroep en de vraag hoe de OCMW's het best betrokken kunnen worden zal besproken worden met het overleg van de centrumsteden OCMW's. Bijzondere aandacht gaat naar de problematiek van het betaalbaar wonen voor de zwakste groepen op de woonmarkt en de zoektocht naar hefboomen en manco's voor deze groepen in het woonbeleid (bijv. de huursubsidie die pas na enkele maanden effectief wordt uitbetaald of de problemen met de huurwaarborg).

Werkgroep 3: De uitwerking van een stedelijk fiscaal instrumentarium

De steden en de Vlaamse overheid gaan op zoek naar alternatieve oplossingen en aanpassingen van het fiscaal regime die moeten leiden tot een sterkere fiscale basis voor de Vlaamse centrumsteden.

Bij aanvang van de werkzaamheden van deze werkgroep zal een overzicht worden gemaakt van alle belangrijke onderzoeksrapporten, artikels, Vlaamse – en federale maatregelen die verband houden met fiscale problematieken die woongerelateerd zijn.

De werkgroep zal volgende thema's behandelen:

- BTW
- Aanpassing kadastraal inkomen en binnengemeentelijke differentiatie
- Gegevensverkeer, de ontsluiting / toegankelijkheid van data.

Het eerste thema dat zal aangepakt worden is dat van het KI en de binnengemeentelijke differentiatie. We werken daarvoor samen met experts op vlak van fiscaliteit die ons

kunnen bijstaan in het ontwikkelen van een visie en het maken van keuzes (vragen we een aanpassing van het KI of niet, is binnengemeentelijke differentiatie een haalbare kaart of niet, wat zouden de implicaties zijn voor elk van de pistes, ...) Tot dusver zijn de volgende experts uitgenodigd: Carine Smolders (coördinator Steunpunt fiscaliteit); Bruno Heyndels (VUB professor Microeconomics, Public Choice, Fiscal Harmonization, Managerial Economics); Miguel de Jonckheere (VUB - Vakgroep Fiscaal recht); Luc Daelmans (Financiën en begroting / Vlaanderen) en Jan Leroy (VVSG).

Rond het thema van het gegevensverkeer, de ontsluiting en toegankelijkheid van data wordt er samengewerkt met Herman

Callens van de VVSG en de Coördinatiecel Vlaams e-government (CORVE). Bart Misseeuw, Bruno De Vrieze, Jan Godderis van CORVE zijn elk op één of andere wijze betrokken bij het ontsluiten van ondernemingsgegevens, financiële gegevens en dienstverlening aan het lokale bestuur op het terrein van e-government en ICT.

Binnen deze samenwerking zal er onder meer worden gefocust op gegevensdeling m.b.t. ondernemingen, personen en geografische informatie en zal er een dossier worden opgemaakt waarbij de problematiek inzake de ontsluiting van kadastragegevens in de centrumsteden (in relatie tot de andere overheden) zal worden scherpgesteld.

Werkgroep 4: Het voeren van een stedelijk grond- en pandenbeleid

Het decreet grond- en pandenbeleid is in de vorige legislatuur goedgekeurd. In de implementatiefase duiken heel wat interpretatieproblemen en operationele knelpunten op. Voor wat de interpretatieproblemen betreft zal een omzendbrief worden gemaakt. De centrumsteden zullen de mogelijkheid krijgen bijkomende vraagstukken op te lijsten voor deze omzendbrief. Na goedkeuring van de omzendbrief door de Vlaams minister van Wonen en de Vlaamse minister van Ruimtelijke Ordening zal de werkgroep grond- en pandenbeleid de omzendbrief gezamenlijk doornemen in aanwezigheid van de betrokken administraties.

De Vlaamse minister van Wonen werkt ook aan een reparatie-decreet dat de vastgestelde problemen bij de implementatie van het decreet grond- en pandenbeleid dient te ondervangen. De werkgroep zal nauwkeurig op de hoogte worden gehouden van de vorderingen bij de opmaak van dat reparatiedecreet.

Ook in deze werkgroep zullen lokale praktijken aan bod komen. Een van de eerste vragen die door de leden van de werkgroep

geformuleerd werden, was hoe de verschillende steden zich (kunnen) organiseren bij de implementatie van het nieuwe decreet. Brugge, Gent en Antwerpen zullen toelichten hoe zij de implementatie van het grond- en pandenbeleid organiseren op het operationele niveau.

Naast het grondbeleid is er ook aandacht voor het pandenbeleid. Steeds meer steden hebben behoefte aan informatie over, kennis van en inzicht in de leegstand en herbestemming van panden en sites. Initiatieven ter zake gebeuren vandaag ad hoc en een samenhangend beleid rond leegstandsbeheer en herbestemming ontbreekt grotendeels. Daarom zal er binnen het Kenniscentrum en in overleg met de steden aan een visie worden gewerkt die steden, andere overheden en beheerders en eigenaren stimuleert om samenhangende strategieën te ontwikkelen m.b.t. leegstand, vervuilde sites, leegstaand erfgoed en herbestemming. Naast de visie wordt ook stilgestaan bij de beschikbare instrumenten en de rol en positie van actoren zoals bouwmaatschappijen, autonome gemeentebedrijven, sociale verhuurkantoren.

Werkgroep 5: De versterking van de private huurmarkt

De private huurmarkt is het zorgkind van het Vlaams en het stedelijk woonbeleid. De prijs- kwaliteitsverhouding en het aanbod lijkt de gedifferentieerde stadsvlucht te ondersteunen, meer specifiek van jongeren en startende gezinnen.

De Vlaamse minister van Wonen heeft een aantal elementen uit de beleidsnota inzake versterking van de private huurmarkt toegelicht (o.a. het verruimen van de huursubsidies mits garanties dat de huurprijs niet zal stijgen, schaalvergroting in de sector van de sociale verhuurkantoren, kwaliteitsbewaking, renovatieprogramma's) waarop vertegenwoordigers van de centrumsteden de kans kregen te reageren en constructieve voorstellen te doen.

Na een globale inventaris van de problemen en oplossingspistes koos de werkgroep een drietal scherpe thema's waarop zal worden ingezet:

- Kwaliteit: instrumenten op het vlak van kwaliteitsbewaking: belonende- en bestraffende maatregelen
- Aanbod huurwoningen verhogen: alternatieve initiatiefnemers (bv SVK) zoeken
- Betaalbaarheid gelinkt aan kwaliteit en aan rentabiliteit.

Ook in deze werkgroep worden interessante instrumenten en praktijken gepresenteerd en besproken. Voorbeelden daarvan zijn o.m.

- Antwerpen: de krotspotters
- Sociaal Verhuurkantoor De Poort Kortrijk: uitbouw van een kwalitatief woonpatrimonium (ervaring met projecten nieuwbouw, renovatie door bouwpromotoren en renovatie in eigen beheer)
- Kortrijk: bouwblokrenovatie (renovatiebegeleiding, extra premie "nu of nooit", rollend fonds voor financiering van renovatie).

Werkgroep 6: Complexe projecten / enveloppefinanciering

De projectleiders van de 3 proefprojecten (Antwerpen - Neerland, Gent - Gasmetersite en Genk - Sledderlo) hebben alle problemen en knelpunten die zich voordoen of die ze voorzien opgelijst en goed gedocumenteerd. Uit deze knelpuntennota zullen kwesties aangepakt worden waarmee de verschillende projecten worstelen zoals de problematiek van ruimtelijke ordening en grond- en pandenbeleid waarbij alle vragen, onduidelijkheden, interpretatievragen over het 'bindend sociaal objectief' en het werken in fasen zullen opgelijst worden en overgemaakt aan de afdeling Woonbeleid. Een tweede problematiek die zeker aan bod zal komen is die van de afstemming tussen de bouw en de aanleg van de onmiddellijke omgeving en het hebben van zekerheid over de timing van de werken en de subsidies wanneer projecten gefaseerd worden uitgevoerd.

Het Kenniscentrum zal een draaiboek maken die een kader schept voor een vlotte uitvoering van complexe projecten. Deze nota zal gebaseerd zijn op het verslag van de Commissie Investeringsprojecten o.l.v. Cathy Berx, het verslag van de Commissie Versnelling o.l.v. Johan Sauwens en de studie "Publiek-publieke samenwerking in Vlaamse stadsprojecten" in opdracht van het KCVS. Bij de opmaak van deze nota zal ook overleg gepleegd worden met een aantal zeer ervaren lokale projectleiders en het draaiboek dat we ontwikkelen zal ook nauwgezet getoetst worden aan een concreet project, namelijk de Gasmetersite te Gent.

Het draaiboek zal een alternatief voorstel van projectorganisatie omvatten en integreert daarbij maximaal de aanbevelingen van de verschillende rapporten. Deze nota zal ook de invulling van de proefprojecten enveloppefinanciering stofferen.

Het lijkt ons aangewezen om naast overleg met de steden ook overleg te organiseren met de Vlaamse partners, zijnde de VMSW, de afdeling woonbeleid en het kabinet bevoegd voor wonen over:

- Het draaiboek dat een voorstel van project- en procesorganisatie binnen de Vlaamse overheid zal bevatten dat onder meer gebruikt kan worden voor de proefprojecten
- Een concept van enveloppefinanciering zodat een effectieve

beslissing van de Vlaamse regering een haalbare kaart wordt

- De concrete invulling van de drie proefprojecten
- Een oplijsting van inhoudelijke, decretale en procedurele knelpunten en problemen die nog moeten opgelost geraken en de initiatieven die dienen genomen te worden om tot oplossingen te komen
- Een indicatieve timing voor de beslissing van de Vlaamse regering en een tijdsfad met aanduiding van tussentijdse resultaten om tot die beslissing te komen.

4. Inventaris van het woongerelateerd instrumentarium

Nu al blijkt dat de werkzaamheden in de diverse werkgroepen een schat aan instrumenten, praktijken,... oplevert. Het Kenniscentrum zal deze gebruiken als startpunt voor een inventaris van woongerelateerde praktijken en instrumenten

die in de centrumsteden worden gehanteerd. Bedoeling is deze inventaris ook aan te vullen met de achterliggende beschrijvingen, reglementen,... Deze inventaris wordt daarna opengesteld via de website.

5. Deelname Overlegforum Wonen

Het Kenniscentrum ondersteunt de politieke en ambtelijke delegatie van de centrumsteden in het overlegforum Wonen. Dit overlegforum is de ontmoetingsplaats van de Vlaamse overheid

en de centrumsteden in het kader van het algemene luik van de stadscontracten.

Europa

De steden winnen als bestuurlijke entiteit aan soortelijk gewicht binnen het huidige internationale bestuurlijk model. Het belang van de steden in Europa wordt ook onderschreven in het Charter van Leipzig, aangenomen door de Europese ministers verantwoordelijk voor het stedenbeleid op 24 mei 2007.

Het Kenniscentrum stelt vast dat:

- De impact van de Europese regelgeving op lokale besturen enorm is. Doordat deze regelgeving (en de totstandkoming ervan) vaak complex is, de totstandkoming er van niet altijd transparant en toegankelijk is, wordt er te weinig of te laat aandacht aan besteed. De steden beschikken over onvoldoende individuele capaciteit om maximaal te anticiperen op deze regelgeving.

1. Masterclass Europa

“Europa” grijpt op allerlei manieren in op het beleid van de Vlaamse steden. Deze zijn echter onvoldoende gewapend om hier optimaal op in te spelen. Het Kenniscentrum werkt aan een traject om de Vlaamse steden te ondersteunen in hun Europa-werking en het kennismanagement rond Europese projectwerking te bevorderen.

Het Kenniscentrum zal een meerdaagse opleiding en studiereis organiseren die tot doel heeft kennis en ervaring over Europese projectwerking in de Vlaamse steden uit te wisselen, om zo de kwaliteit ervan te optimaliseren. De opbouw beoogt een optimaal evenwicht tussen sterke inhoudelijke verdieping en praktijkoefeningen op basis van interactie en debat. De Masterclass zal o.a. focussen op de volgende inhoud:

- Optimale organisatie en management van Europese programma's en subsidies in de steden. Een voorbeeld

- De informatie en contactpunten voor Europese programma's vandaag verspreid zit over verschillende Vlaamse ministeries en instellingen. Dat maakt het voor de steden moeilijk om de juiste informatie en programma's te vinden. Daardoor gaan er opportuniteiten verloren.
- De beïnvloeding van Europese beleidsontwikkelingen fragmentair of niet gebeurt.

Er is daarom nood aan drastische maatregelen om een sterke Europese reflex in te bouwen in het beleidsproces en goede coördinatiemechanismes op te zetten zowel binnen de Vlaamse administratie, tussen Vlaanderen en de centrumsteden, als binnen de centrumsteden zelf. Er dringen zich verschillende maatregelen op voor een sterkere positionering van de centrumsteden in Europa en voor een betere afstemming van het stedelijk beleid – Vlaams beleid – Europees beleid.

- van een stad/project waar het management optimaal heeft plaatsgevonden. De wijze waarop een project kan worden vormgegeven, zodat het aansluit bij de programma/subsidievereisten. Training in het opzetten van een goede projectstructuur. Sprekers: Gert-Jan van 't Land (auteur van het boek EU-subsidies voor Gemeenten); John Shepherd (vertegenwoordiger van de stad Halifax, Verenigd Koninkrijk); Alexandra Bolland (Senior Consultant bij het Londense consultancybureau Aurora, voormalig medewerker bij de Europese commissie voor de programma's ERDF Interreg en het Interreg IIIC West Joint Technisch Secretariaat in Rijsel).
- Het Leipzig Charter en andere actuele Europese beleidsdossiers met een doorvertaling naar de effecten voor de Vlaamse steden. De mogelijke toekomstige rol van het 'Jessica' fonds binnen Vlaanderen en de effecten hiervan op steden en projecten. Europa 2020 en de effecten op de structuurfondsen. Sprekers: Joke Hofman (liaison officer

interbestuurlijk en regionaal beleid bij het VLEVA, het Vlaams-Europees verbindingagentschap), Mart Grisel (hoofd van Nicis International), Nick Ebbs (investments manager bij Blue Print ontwikkelt ruimtelijke projecten conform de vereisten van 'JESSICA'), Jan Verheyen (IDEA consult, ervaring op het kruispunt van stedelijke projectontwikkeling en vastgoedkennis), Marie-José Zondag (senior consultant bij Ecorys Nederland, 10 jaar ervaring in het opzetten en evalueren van Interreg-programma's)

- Tweedaagse studiereis naar Nederland (Den Haag, Maastricht). Ervaringen met Europese programma's en fondsen in

Nederland. De sturing en verdeling van de Europese werking en fondsen op nationaal, regionaal en stedelijk niveau en de ondersteuning voor steden vanuit organisaties, helpdesks, websites en andere. Voorbeelden van een optimale organisatie binnen een stad. Leermomenten op bestuurlijk en ambtelijk niveau vanuit de praktijk. Sprekers: Fenna Beekmans (directeur van Europa decentraal), Tim te Pas (VNG Servicebureau Europa), Casper Sluiter (lobbyist Vereniging Nederlandse Gemeenten), Henrik Fokke (Senior Beleidsadviseur European & Public Affairs bij de gemeente Maastricht), Denis Lintzen, (manager Bedrijfsvoering www.a2maastricht.nl).

2. Interstedelijke werkgroep Europa

Een vaak gehoorde opmerking is dat de meeste centrumsteden onvoldoende vertrouwd zijn met Europese beleidsontwikkelingen. In verschillende steden beperkt de Europa-werking zich te vaak tot de jacht op subsidies en is er weinig animo om medewerkers uit te sturen naar vergaderingen, netwerk-events of conferenties in Brussel. Ook behoort het opvolgen van de Europese besluitvorming in veel gevallen slechts zijdelings tot het takenpakket van de Europa-medewerkers. De Interstedelijke Werkgroep Europa is er van overtuigd dat kennis van de Europese beleids- en budgetcyclus en een nauwgezette opvolging van nieuwe Europese beleidsinitiatieven een absolute noodzaak zijn om in de toekomst efficiënter om te springen met de kansen die Europa biedt. De werkgroep zal daarom enkele sleutelfiguren rond de tafel brengen die een overzicht kunnen geven van de toekomstscenario's die in de Europese wandelgangen circuleren. Bedoeling is om in de glazen bol van Europa te kunnen kijken en te zien hoe het Vlaamse stedelijke beleid in de komende jaren door het Europese beleidswerk zal worden beïnvloed.

De geringe betrokkenheid op de Europese beleidsagenda zorgt ervoor dat de centrumsteden de impact van nieuwe regelgeving, programmaveranderingen en nieuwe beleidsinitiatieven te weinig kunnen inschatten. Daardoor gaan kansen verloren en is er slechts bij uitzondering sprake van een standpuntbepaling,

laat staan van substantieel lobbywerk. Om actiever te kunnen deelnemen aan het Europese beleidsproces, proactief te kunnen inspelen op de Europese beleidsagenda en de Vlaamse aanwezigheid hierin te versterken zal het van groot belang zijn de geijkte kanalen te kennen en een Europees netwerk te kunnen mobiliseren. Voor vele Vlaamse centrumsteden zal dit geen evidentie zijn. Bovendien stelt zich de vraag of beleidsbeïnvloeding op Europees niveau het beste georganiseerd wordt binnen elke stad afzonderlijk dan wel vanuit de dertien centrumsteden samen. De werkgroep zal een aantal 'decisionmakers' uitnodigen of bezoeken (verantwoordelijken DG Regio, Urban Intergroup – <http://www.vleva.be/content/6126>, Vlaamse Europarlementairen, etc.) om in de toekomst de deur naar de Europese beslissingsarena makkelijker te kunnen openen.

Een laatste belangrijk element is de vraag hoe het Europa-bewustzijn/draagvlak binnen de Vlaamse centrumsteden versterkt kan worden. Het zal van groot belang zijn ervoor te zorgen dat dat bewustzijn infiltreert op alle echelons (niet enkel binnen een centrale, strategische cel maar ook bij de vakspecialisten in andere beleidsdomeinen) en op een effectieve manier wordt geoperationaliseerd in de stadsorganisatie. De werkgroep stelt vast dat dit in verschillende steden nog niet gebeurt en dat actievere en beter georganiseerde belangenorganisaties sneller de weg vinden naar Europa. Op

verschillende niveaus van de stadsorganisatie bestaan er zelfs een soort 'handremmen' die de ontplooiing van een Europa-bewustzijn bemoeilijken. De werkgroep zal nagaan waar die handremmen zitten en hoe we ze kunnen ontkoppelen. Als

blijkt dat er ook op het politieke niveau goodwill nodig is om een gedragen Europa-werking uit te bouwen, zal de werkgroep bekijken welke initiatieven zich opdringen en hoe die concreet vorm kunnen krijgen.

3. Europa +

Gent en Antwerpen hebben al heel wat ervaring in het werken met Europese programma's. Zij fungeren vaak als voorbeeld. Om het risico te vermijden dat ze zelf op hun honger blijven, werkt

het Kenniscentrum samen met Antwerpen en Gent onder de naam "Europa Plus" een aanvullend actieplan uit, zodat ze ook in de toekomst specifieke input krijgen op hun maat.

4. Ingebruikname Europese projectendatabank

Veel Vlaamse steden zijn vandaag onvoldoende op de hoogte van de Europese projecten die in andere centrumsteden worden opgestart. Nochtans wordt men vaak met dezelfde uitdagingen geconfronteerd en kan men door kennis en ervaringen te delen zorgen voor een betere afstemming en dubbel werk vermijden. Het Kenniscentrum is daarom gestart met de uitbouw van een Europese projectendatabank. Deze databank stimuleert

de uitwisseling tussen de centrumsteden, vereenvoudigt de zoektocht naar geschikte partners voor nieuwe projecten en draagt bij tot de analyse van de Europese projectwerking in Vlaanderen. De databank is makkelijk te raadplegen en biedt een overzicht op basis van de financieringsbron, de partners, de doelstellingen, de looptijd, het beleidsdomein, etc.

5. Deelname Stuurgroep Europa

Onder het voorzitterschap van de administrateur-generaal van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur werd eind 2007 een Stuurgroep Europa opgericht. Deze Stuurgroep heeft als opdracht het Agentschap te ondersteunen in zijn coördinerende en faciliterende rol inzake een meer efficiënte en horizontale samenwerking tussen de Vlaamse overheid en de steden op het vlak van Europese aangelegenheden.

De Stuurgroep Europa is samengesteld uit vertegenwoordigers van het agentschap Binnenlands Bestuur, het beleidsdomein Internationaal Vlaanderen, het Vlaams-Europees verbindings-

agentschap (Vleva), VVSG, VVP en het Kenniscentrum Vlaamse Steden. Het Kenniscentrum zal van dit forum gebruik maken om behoeften en opportuniteiten te communiceren die vanuit de lokale besturen worden ervaren.

In het kader van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Raad zal de Stuurgroep Europa een Urban Forum over "new methods for an integrated urban development strategy on all levels of government" i.s.m. de jaarlijkse vergadering van URBACT op 2 december in Luik mee helpen stofferen en voorbereiden.

Participatie

Participatie gaat over de manier waarop burgers en bestuurders met elkaar over thema's in de stedelijke samenleving praten en denken, over de manier waarop ze met elkaar deze thema's aanpakken en hoe daaruit uiteindelijk beleid groeit. Burgers willen zelf hun leven vorm geven, staan op hun autonomie

en laten zich niet langer door zuilen, belangengroepen en partijen dicteren. In elke stad worden vandaag die wijzigingen aangevoeld en wordt op uiteenlopende wijze gezocht om de participatiepraktijk te vernieuwen.

1. Opvolging lopende opdrachten

Aansluitend op het onderzoek 'Burgerparticipatie in Vlaamse Steden' heeft het Kenniscentrum in 2009 een aantal acties geïnitieerd die in 2010 verder concrete invulling zullen krijgen:

- Het uitwerken van lokale participatietrajecten op maat en ritme van de steden + samenstellen van een pool van participatiebegeleiders
- Het opstellen van een programma voor de Masterclass participatie op basis van de ervaringen van de individuele trajecten van de steden.

Op het burgemeestersoverleg van 1 oktober 2009 heeft de vergadering zich akkoord verklaard met de werkwijze opgenomen in de nota 'Uitvoering luik Participatie samenwerkingsprotocol Vlaamse overheid'. In opvolging van die beslissing werden enerzijds de stadssecretaris van de centrumsteden aangeschreven met de vraag of de stad al dan niet geïnteresseerd was in een lokaal participatietraject en anderzijds een opdracht uitgeschreven voor de begeleiding van dit project. Begin januari werd de opdracht gegund aan Hogeschool Gent. Filip De Rynck en Karolien Dezeure zullen samen met Stef Steyaert van Participant en Jim Baeten van Tri-zone instaan voor de uitvoering van de opdracht.

Acht steden hebben ondertussen hun interesse getoond en een aanspreekpunt aangeduid in de stad: Oostende, Roeselare, Kortrijk, Sint-Niklaas, Gent, Leuven, Genk en Turnhout. In twee steden is de besluitvorming nog lopende.

De eerste stap in het proces is de organisatie van verkennende gesprekken met een aantal sleutelfiguren in elk van die steden. Ter voorbereiding van dit gesprek zal er door de opdrachthouders al een eerste interne round-up worden gemaakt per stad waarbij alle informatie wordt samengebracht die van belang zal zijn om de eigenheid van de betrokken stad in kaart te brengen.

In een volgende fase zal er een gesprek worden georganiseerd met het stadsbestuur om het belang van een doordacht participatiebeleid te onderstrepen. Samen met de stad zal er worden gewerkt aan de keuze en invulling van een bepaald traject gericht op het beleid aangaande participatie in de stad. Vervolgens zal het College van Burgemeester en Schepenen de beslissing nemen om al dan niet in het participatietraject op maat te stappen.

Bij een positief antwoord van het College zullen de resultaten van het werktraject en de bedenkingen, suggesties van het college aansluitend verwerkt worden tot een actieplan opgemaakt in samenspraak met de betrokken stad. Het actieplan zal de strategische en operationele doelen, stappen, partners, timing bevatten aangaande een concreet traject gericht op het aan- en bijsturen van het participatiebeleid. Het actieplan zal daarna ter goedkeuring worden voorgelegd aan het College.

De kosten voor het voortraject (vergoeding voor begeleiders) zullen worden gedragen door het Kenniscentrum. Indien een actieplan wordt goedgekeurd door het college, is ook een bijdrage van 5000 euro voorzien voor de uitvoering door het team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid.

2. Participatie in stadsvernieuwsprojecten

Naast de eigen documentatiewerkzaamheden over ‘De Genks’ van de stad Genk, ‘Moerberdoes’ van stad Gent en ‘Tuppercare’ van het OCMW van de stad Antwerpen heeft het Kenniscentrum een opdracht uitgeschreven voor het verzamelen en documenteren van interessante participatietrajecten en – praktijken (uit binnen- en buitenland) en studiemateriaal met betrekking tot participatietrajecten inzake stadsvernieuwing.

Deze opdracht bevat 3 deelopdrachten:

- Inventariseren en documenteren van stadsvernieuwingprojecten met een interessant participatietraject in binnen- en buitenland
- Het opstellen van een literatuurlijst met interessante publicaties – websites – kenniscentra

- Het inventariseren van innovatieve ondersteuningsprojecten op het vlak van stadsvernieuwing voor lokale besturen. Hierbij wordt vooral gefocust op interessante ondersteuningstrajecten voor lokale besturen door bovenlokale overheden, kenniscentra, beroepsverenigingen, vzw's, consultancybureaus.

De selectiecommissie ging door op 18 november 2009. Piet Van Laecke (Antwerpen), Paul Salmon (Genk), Tinne Boucké (Gent), Davy Callewaert (Kortrijk), Peter Raeymaeckers (Team Stedenbeleid) en Linda Boudry maakten deel uit van de selectiecommissie. De opdracht werd gegund aan O2 Consult. De uitvoerders zullen starten met het opstellen van een longlist. Uit die longlist zal de stuurgroep participatie er tien kiezen die dan gedocumenteerd worden. De opdracht start begin 2010 en zal afgerond worden tegen eind augustus.

3. Stuurgroep participatie

Omdat elk van de bovenstaande projecten aansturing en begeleiding nodig hebben, willen we een stuurgroep participatie opstarten die alle participatiegerelateerde projecten zal

begeleiden. De stuurgroep participatie zal samengesteld worden uit de aanspreekpunten van de lokale participatietrajecten aangevuld met een aantal externe experts.

Publiek-publieke afstemming

Bij stadsprojecten zijn in Vlaanderen bijna altijd meerdere bestuurslagen betrokken. De ervaring leert dat de publiek-publieke afstemming en afspraken een cruciale zwakte zijn binnen publiek-private samenwerkingen en dat een efficiënte

uitvoering van projecten vaak wordt gehinderd door problemen in de relaties en een gebrek aan afspraken en afstemming tussen publieke actoren.

1. Publiek-publieke samenwerking in PPS-projecten

Op basis van de beoordeling van het rapport “Publiek - publieke samenwerking in Vlaamse stadsprojecten: van diagnose naar remedie(s)” (Joris Voets, Thomas Block en Tom Coppens) door het burgemeestersoverleg, krijgt dit thema in 2010 een verdere invulling.

Het Kenniscentrum zal een samenvattende nota maken van de volgende rapporten:

- “Naar een snellere en betere besluitvorming over complexe projecten”, verslag van de Commissie Investeringsprojecten onder het voorzitterschap van gouverneur Cathy Berx
- “Sneller door Beter”, Aanbevelingen aangaande de versneling van maatschappelijk belangrijke investeringsprojecten,

Voorstel van Resolutie van de heren Johan Sauwens, Sas Van Rouveroij, Bart Martens, Jan Peumans, Lode Vereeck, mevrouw Mieke Vogels en de heer Dirk de Kort

- “Publiek-publieke samenwerking in Vlaamse stadsprojecten: van diagnose naar remedie(s)”, Joris Voets, Thomas Block en Tom Coppens, in opdracht van het Kenniscentrum Vlaamse Steden.

Het is de bedoeling om aan de hand van de verschillende aanbevelingen het voorstel tot werkwijze van proefprojecten enveloppefinanciering te stofferen (complexe projecten - zie supra wonen) en mogelijke aanpassingen aan de organisatie en werkwijze rond de individuele luiken van de stadscontracten voor te stellen.

2. De individuele luiken van het stadscontract

De stadscontracten 2007 – 2012 worden geëvalueerd: “Er komt, onder voorzitterschap van de minister van Vlaams stedenbeleid een politiek-ambtelijke gemengde stuurgroep Stadscontracten, die gevoed wordt vanuit de verschillende begeleidingsteams

stadscontracten en het Kenniscentrum Vlaamse steden. Deze stuurgroep kan coördinerend optreden en kan de besluitvorming van de Vlaamse Regering voorbereiden.”

Gebiedsgerichte werking

De laatste jaren is het aantal initiatieven onder de noemer 'gebiedsgericht werken' in de grote en kleine Vlaamse steden sterk toegenomen. In sommige steden gaat het om het aanpakken van de leefbaarheid in zogenaamd zwakke wijken. Andere steden zien gebiedsgericht werken ruimer als een instrument om in te spelen op de complexiteit van het stedelijk leven in al haar facetten: de stad wordt opgeknipt in kleinere, overzichtelijke delen waarbinnen een sectoroverschrijdende, integrale organisatie mogelijk wordt.

1. Wijkbudgetten

Volgens het gemeentedecreet kan het college van burgemeester en schepenen budgetten voor projecten d.m.v. budgethouder-schap delegeren aan wijkcomités en burgerinitiatieven. Het toekennen van een eigen budget aan wijken of buurten waarmee ze zelf kunnen beslissen hoe ze de leefbaarheid en sociale samenhang in hun woonomgeving willen realiseren, komt voorlopig in Vlaanderen niet voor.

Een aantal stadsbesturen ontwikkelt wel al stadsbrede initiatieven en instrumenten die bewoners stimuleren en ondersteunen om verantwoordelijkheid op te nemen voor hun eigen leefomgeving. Een beperkt aantal steden stelt ook budgetten voor bewonersinitiatieven op wijkniveau ter beschikking. De mate waarin bewoners zeggenschap hebben over de besteding van het geld en de uitvoering van hun ideeën verschilt. Meestal gaat het niet om vrij te besteden middelen maar om ondersteuning in de vorm van cheques, logistieke ondersteuning, een oproep waar de finaliteit bepaald werd door het bestuur,

De interstedelijke werkgroep gebiedsgerichte werking zal daarom een workshop organiseren rond wijkbudgetten. De workshop brengt het hele scala aan ondersteuning voor wijk- en

Het Kenniscentrum wil stilstaan bij de praktijk, kennis opbouwen over de gelijkenissen en verschilpunten tussen de steden en een leerproces op gang brengen rond gebiedsgerichte werking.

Twee nieuwe thema's staan op de agenda: wijkbudgetten en het snijvlak tussen veiligheid en gebiedsgericht werken. Alleen de werkzaamheden voor de eerste jaarhelft zijn tot dusver vastgelegd.

bewonersinitiatieven in kaart en verkent welke vraagstukken zich daarbij stellen omtrent eigenaarschap, representativiteit, het financieel-technisch luik, beleidskeuzes, de rol van de ambtenaren, ...

Joop Hofman, een Nederlandse expert inzake wijkbudgetten, zal de workshop inleiden. Hij zal een duidelijk beeld schetsen van de praktijk in Nederland en op zoek gaan naar de gelijkenissen en verschilpunten met Vlaanderen.

Vervolgens zal de situatie in Vlaanderen inzake wijkbudgetten in kaart worden gebracht. Het zal belangrijk zijn om bij deze stand van zaken het hele gamma aan varianten te laten zien, de voorbeelden te situeren in een continuüm en aan te geven of er voor veilige of gedurfde invullingen wordt gekozen.

Aansluitend zullen er kleinere werkgroepen over verschillende thema's worden georganiseerd:

- Financieel-technisch luik van de wijkbudgetten: enerzijds wordt er stil gestaan bij de reële implicaties van het wijkbudget zoals ingeschreven in het gemeentedecreet,

anderzijds is er aandacht voor de financiële en technische knelpunten die sommige steden ondervinden bij de implementatie van de wijkbudgetten. De gangbare oplossingen situeren zich vandaag vaak in een grijze zone en zijn zeker voor verduidelijking vatbaar. Jan Leroy, coördinator en stafmedewerker financiën bij de VVSG, zal inleiden en modereren.

- Schone schijn of gedragen beleidskeuze? Waarom kiest een stad voor wijkbudgetten en wat zijn de gevolgen? Is het het stadsbestuur menens met het samen stad maken en in hoeverre zijn bewoners écht coproductanten? Vertalen de intenties zich ook in middelen en beslissingsrecht of blijft het bij goede bedoelingen en schone schijn? Filip De Rynck, hoofdredacteur van het boek 'De stad in de wijk' en co-auteur van het boek 'Burgerparticipatie in Vlaamse Steden', zal inleiden en modereren.
- Zijn het budgetten van of voor de wijk? Bij wie ligt het eigenaarschap?: behoudt het bestuur de controle, ligt het zeggenschap vooral bij ambtenaren of georganiseerde intermediairen of worden de beslissingen aan de burger overgelaten? Bij

projecten staan talrijke procedures tussen droom en uitvoering. Blijft het eigenaarschap bij de burgers die aanvankelijk het initiatief namen of wordt het overgenomen door het bestuur dat stuurt via talrijke procedures bij de uitvoering? Wat moet het bestuur doen om ook in die fase het eigenaarschap bij de initiatiefnemers te houden? Zijn het vooral beter opgeleide, maatschappelijk weerbare groepen die initiatieven opstarten, of komen ook nieuwe bewoners aan bod? Stefan Nieuwinckel, voormalig coördinator wijkontwikkeling van de stad Antwerpen en huidig districtsecretaris van Borgerhout, zal inleiden en modereren.

- Hoe bewaakt de stad het algemeen belang? Moeten de indieners representatief zijn, degene die keuzes maakt of is vooral het sociaal draagvlak van het project belangrijk? In welke mate speelt de schaal van het initiatief (straat-, buurt- of wijkniveau) een rol? Is representativiteit gewenst of is juist de meerwaarde van wijkbudgetten het laagdrempelig karakter waardoor ook de doeners bereikt worden in plaats van enkel de denkers? Karolien Dezeure, co-auteur van het boek 'Burgerparticipatie in Vlaamse Steden', zal inleiden.

2. Veiligheid en gebiedsgerichte werking

Wat er momenteel gebeurt op het snijvlak van lokaal veiligheidsbeleid en gebiedsgerichte werking is sterk verschillend van stad tot stad. Op vraag van één van de steden

zullen Els Lecompte en Kim Geenes (Gent) en Dirk Habils (Genk) een toelichting geven over hoe de link gebiedsgerichte werking / veiligheid in hun stad concreet wordt ingevuld.

Interne staatshervorming

De voorbije tien jaar werden door achtereenvolgende regeringen pogingen gedaan om de omgangsvormen tussen het centrale Vlaamse overheidsniveau en het lokale bestuursniveau op een andere leest te schoeien, echter zonder veel resultaat.

Het regeerakkoord van de huidige regering bevat opnieuw een aantal engagementen om de omgangsvormen met de lokale besturen te verbeteren (wetsmatiging, administratieve vereenvoudiging, vermindering planningslasten, efficiëntiewinsten, belfortprincipe, subsidiariteit, ...).

Het is een kernopdracht van de Vlaamse overheid om op hoofdlijnen doelstellingen te formuleren voor de Vlaamse samenleving. Sturen op hoofdlijnen is echter niet hetzelfde als het hele lokale functioneren in detail vastleggen en de eigen beleidsruimte van de gemeenten en OCMW's kortwieken. De steden zijn bereid om constructief mee te werken aan de interne staatshervorming. Voor gemeenten en OCMW's is het wel essentieel dat het niet alleen gaat over aanpassing van structuren maar ook over het introduceren van een andere bedrijfscultuur bij de centrale Vlaamse overheid..

De interne staatshervorming moet vertrekken van het basisvertrouwen in de kwaliteit van het lokale bestuur en het debat moet onderstaande uitgangspunten als voorwerp hebben:

- Een sterk partnerschap tussen Vlaanderen en de lokale besturen op basis van gelijkwaardigheid
- Overhevelen van méér bevoegdheden én middelen naar het lokale bestuursniveau. Consequente toepassing van het subsidiariteitsbeginsel
- De versterking van het lokale bestuursniveau veronderstelt dat zowel het intermediaire als het centrale niveau

zich terughoudend opstellen bij het ontplooiën van hun activiteiten

- Saneren in veelheid aan interbestuurlijke organen en instanties, respect voor wat van onderen uit ontstaat aan samenwerking. Er moet een einde komen aan de oprichting bij decreet of besluit van 'Vlaamse streekinstanties' die tussen het lokale en het provinciale niveau worden geplaatst (b.v. RESOC's, Regionale Landschappen, Zorgregio's, LOGO's, ...) en zich elk weer met een ander beleidsdomein bezig houden. Elk van die 'Vlaamse streekinstanties' hebben bovendien eigen geografische omschrijvingen, met dus telkens weer andere gemeenten op het grondgebied. Bovendien komen ze soms op terreinen die voordien al door de lokale besturen zelf of hun eigen samenwerkingsinitiatieven waren bezet.
- Ruimte voor lokale fiscaliteit
- De centrumsteden pleiten voor een radicale planlasten-vermindering. Vlaanderen stapt beter af van de grote hoeveelheid sectorale plannen. Alle plan- en rapporteringverplichtingen voor de centrumsteden zijn te vatten in één geïntegreerd kader. Het algemeen zesjarig strategisch meerjarenplan en de externe audit, zoals bepaald in het Gemeente- en OCMW-decreet volstaan hiervoor ruimschoots.
- Het invoeren van efficiëntie-initiatieven
 - Snel implementeren van de aanbevelingen van de commissies Sauwens en Berx om belangrijke lokale investeringsprojecten veel sneller te realiseren
 - Fors inzetten op de samenvoeging of ten minste zeer intense samenwerking van de ondersteuningsdiensten van gemeenten en OCMW's (ICT, personeel, financiën, GIS,...)
 - Fors inzetten op e-government tussen de verschillende overheidsniveaus.
 - ...

- Aandacht voor de verborgen kant van de interne staatsher-
vorming: de ambtelijke werking. Wat politiek goed bedoeld
(en geregeld) werd in het verleden, wordt vandaag dikwijls
ongedaan gemaakt door de attitude en cultuur van de
Vlaamse ambtenaren.
 - Voorbeeld 1: ontvoogding Ruimtelijke Ordening maar de
Vlaamse ambtenaren zijn blijven zitten en spelen verder
hun spel
 - Voorbeeld 2: het gemeentedecreet heeft meer ruimte
gecreëerd maar die wordt zwaar ingeperkt door hoe de
Vlaamse ambtenaren hun rol spelen
 - Voorbeeld 3: de wijze waarop de ambtenaren de strate-
gische managementkeuzes van de stad denken te moeten
controleren en die keuzes hypothekeren: ontslag / tucht /
strategische meerjarenplanning / invoering nieuwe boek-
houding / samenwerking stad – OCMW (hoewel duidelijk
een lokale meerwaarde, toch doet de voogdij moeilijk)
 - Voorbeeld 4: toezichtsbeleid

Een aantal cases zullen goed gedocumenteerd worden zodat
dit op het politieke niveau kan aangekaart worden. Belangrijk
daarbij is te wijzen op de filosofie van het gemeentedecreet
en te tonen hoe sommige Vlaamse ambtenaren daarmee
omgaan en zo problemen in de hand werken.

Het Kenniscentrum zal in samenspraak met VVSG-directeur
Mark Suykens de verschillende Vlaamse initiatieven opvolgen
(Commissie Efficiëntiewinsten lokale besturen, groenboek
interne staatshervorming,...) en voor elk van de hierboven
vermelde thema's aanbevelingen en concrete oplossingspistes
formuleren waarbij het memorandum van de Vlaamse
centrumsteden aan de Vlaamse politieke partijen voor de
verkiezingen van 7 juni 2009 als uitgangspunt zal gehanteerd
worden.

Management

Het management van een stadsbestuur stelt andere eisen en uitdagingen dan het management van kleinere gemeenten. De karakteristieken van de centrumsteden stellen eigen eisen aan het management. De schaal en omvang van de centrumsteden,

de complexiteit van de beleidsproblemen en de proliferatie van de stadsdiensten zijn slechts enkele voorbeelden die ervoor zorgen dat het stedelijk management een geheel eigen aanpak, ontwikkeling en uitdagingen kent.

Samenwerking stad en OCMW

Het voeren van een sociaal beleid stelt steeds meer eisen aan de centrumsteden. Zo breiden de taken sterk uit, is er naast de operationele werking (bijv. individuele steundossiers) steeds meer aandacht voor strategisch beleid (bijv. welke doelgroepen, hoe aanpakken), is er nood aan een integrale benadering van het sociaal beleid en winnen aspecten van behoorlijk bestuur (efficiëntie, effectiviteit en democratie) aan belang.

Een goede samenwerking en afstemming tussen de stadsadministratie en het OCMW is van cruciaal belang om deze evoluties het hoofd te kunnen bieden. Het Kenniscentrum zal zich binnen dit thema richten op de specifieke management- en organisatorische issues die zich op het vlak van de samenwerking tussen de OCMW's en de stedelijke administraties stellen in de centrumsteden.

Binnen de focus die het Kenniscentrum hanteert, zullen de volgende stappen worden gezet:

- Inventariseren feitelijke en gewenste toestand per stad/ OCMW: er wordt een matrix ontwikkeld waarbij onderzocht zal worden wat concreet bestaat aan samenwerking op een aantal terreinen: personeelsbeleid, thesauriebeleid, facility

management, aankoopbeleid, sociaal secretariaat, HRM, ICT,....

We willen daarbij prioritair operationele samenwerking op beheersmatig vlak in kaart brengen.

- Er wordt een tweede matrix gemaakt die zal helpen zicht te krijgen op welke samenwerking gewenst wordt en wat zeer concreet de gewenste samenwerking tegenhoudt en hoe steden en gemeenten er voor zorgen dat wat nu niet kan toch mogelijk wordt. We willen blootleggen waar steden en OCMW's vastlopen door externe factoren.
- Bovenstaande inzichten zullen worden verwerkt in een matrix voor de 13 centrumsteden.
- De informatie uit de 13 centrumsteden wordt verwerkt per managementdomeinen en de vaststellingen gebundeld op clusterniveau.
- Er wordt een workshop georganiseerd die interessante cases stoffeert, de in de inventaris gesignaleerde knelpunten ter bespreking voorlegt, de elementen aanreikt die dienen aangepakt om de samenwerking faciliteren en oplossingssporen aanreikt.
- De output van deze workshop zal worden bezorgd aan minister Bourgeois.

Andere opdrachten

Inzetten op een transversale beleidslogica: screening beleidsnota's van de Vlaamse Regering

De beleidsnota's stedenbeleid, wonen, ruimtelijke ordening, binnenlands bestuur en algemeen regeringsbeleid zullen intensief worden geïnventariseerd. Het resultaat van deze screening zal eerst via de nieuwsbrief worden verspreid en vervolgens ook op de website worden geplaatst.

Aanvullend aan deze screening zal er ook een andere screeningswijze gehanteerd worden, namelijk een thematische die op zoek gaat naar rode draden of het gebrek eraan, naar gelijklopende ambities en ambities die elkaar tegenspreken en dit doorheen de verschillende beleidsnota's. De thema's vallen

samen met de thema's waar het Kenniscentrum mee bezig is: publiek-publieke afstemming, Europa, wonen, , participatie, lokale financiën en fiscaliteit, interne Vlaamse staatshervorming en gegevensuitwisseling. De screening van de verschillende beleidsnota's toont aan dat de uitwisseling en het gezamenlijk gebruik van gegevens tussen verschillende bestuurlijke niveaus, het koppelen van databanken en een grotere transparantie inzake dataverkeer een belangrijke beleidsprioriteit is geworden. Op basis van een grondige analyse van de opgestarte en lopende projecten zal een actieplan ontwikkeld worden.

Visitatiecommissie

Overeenkomstig de vigerende reglementering zullen de beleidsovereenkomsten 2008-2013 van het Stedenfonds onderworpen worden aan een visitatie, om enerzijds de voortgang van de beleidsovereenkomsten te evalueren en anderzijds een globale evaluatie te maken van de efficiëntie en de effectiviteit van het decreet Stedenfonds als beleidsinstrument.

Het team Stedenbeleid zal het Kenniscentrum in 2010 nauw betrekken bij de uitwerking van de Visitatie Stedenfonds en waar nodig om advies verzoeken.

Het Kenniscentrum Vlaamse steden zal betrokken worden bij de jurering voor de toewijzing van de opdracht visitatie 2010.

Het Kenniscentrum zal het voorstel van visitatie dat door de opdrachthouders wordt opgesteld mee uitwerken:

- Het Kenniscentrum Vlaamse steden zal worden betrokken bij de opmaak van het format voor het voortgangsrapport en het format voor de visitatiedagen. Dit zal gebeuren in overleg met de voorzitter(s) van de visitatiecommissie, de steden en de VGC en het team Stedenbeleid
- Het Kenniscentrum Vlaamse steden zal het team Stedenbeleid waar wenselijk een inhoudelijke insteek bezorgen voor de visitatie stedenfonds (bijv. mogelijke gemeenschappelijke thema's)
- Het Kenniscentrum Vlaamse steden zal het team stedenbeleid een suggestielijst bezorgen met geschikte en geïnteresseerde jurykandidaten voor de visitatie Stedenfonds op basis van het format van de voorzitters (bijv. politieke en ambtelijke verantwoordelijken en experts per stad).

Het Vlaams stedenbeleid beter wetenschappelijk ondersteunen – Onderzoeksagenda

“In samenspraak met de steden en het Kenniscentrum Vlaamse steden wordt een onderzoeksagenda voor de komende jaren opgesteld. Met deze agenda kan doelgericht kennis over de steden en stedelijke ontwikkelingen wetenschappelijk worden opgebouwd en verspreid. Deze kennis moet de steden en de Vlaamse overheid ook toelaten hun beleid beter te onderbouwen en richting te geven.”

Naast het verzamelen van bestaande studies, willen we m.a.w. lopend onderzoek opvolgen en zoeken waar zich externe opportuniteiten voordoen voor het initiëren van nieuwe onderzoeksvragen. Een beperkte koekoeksreflex mag ons niet vreemd zijn. Met het jaarplan als leidraad zullen we dus de werkzaamheden van wetenschappelijke en beleidsgerichte steunpunten op de voet volgen en stimuleren. In dit verband is het belangrijk tijdig, in aanloop naar de oproepen in het kader van het Steunpunt Bestuurlijke Ontwikkeling, voorstellen te formuleren.

Congres VGC ‘stadspiratie’

Klassieke maatschappelijke organisatievormen verliezen aan belang en delen de ruimte met nieuwe vormen van ‘civiele maatschappij’ die het publieke debat mee kleuren. Met ‘stadspiratie’, een congres over stedelijk netwerken en de betekenis voor de overheid, focust de VGC op de wervende, prikkelende en dynamiserende kracht van deze netwerken. Hoe

groeien ze, wie is erbij betrokken, met welke finaliteit komen ze tot stand, hoe nestelen ze zich in de (Brusselse) samenleving? Wat is hun impact en betekenis? Op het congres zal worden onderzocht hoe ze zich verhouden tot de politiek en de overheid. Het congres zal plaats vinden op 25 februari 2010 in ZINNEMA, het Vlaams huis voor amateurskunsten in Brussel.

Het Kenniscentrum als gesprekspartner van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur

Het Kenniscentrum zal ook in 2010 voor het Agentschap voor Binnenlands Bestuur als gesprekspartner optreden

voor het formuleren van gezamenlijke standpunten van de centrumsteden.

Stadsregionale ontwikkeling

De beleidsnota Steden hecht veel belang aan stadsregionale ontwikkeling: Het Vlaams Stedenbeleid zal stadsregionale samenwerking stimuleren. Daarmee komt het Vlaamse stedenbeleid tegemoet aan één van de aanbevelingen van het memorandum van het Kenniscentrum Vlaamse Steden. Het Vlaamse stedenbeleid laat zich daarbij inspireren door de aanbevelingen van het eindrapport van het discussieplatform Rasterstad – Stadsregionale samenwerking (o.l.v. Peter Cabus). Twee conclusies in dat rapport vallen op. Eén, de Vlaamse overheid moet werk maken van een begeleidend en ondersteunend kader voor stadsregionale ontwikkeling en probleemaanpak. En twee, het Vlaamse beleid zet de steden en de stadsregio's centraler (...) Het rapport en de aanbevelingen zijn voorgesteld aan de Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken. De Adviesraad formuleert tegen het jaareinde 2009 een

advies. Het Vlaams stedenbeleid zal dit advies van dichtbij opvolgen en in nauw overleg met de Vlaamse minister bevoegd voor Binnenlands Besuur concrete voorstellen uitwerken. Ook het Vlaams regeerakkoord onderstreept het belang van stadsregionale ontwikkeling voor het toekomstig stedenbeleid: We zoeken naar een manier om de gebieden die buiten de bestuurlijke stadsgrenzen vallen te betrekken bij het Vlaams stedenbeleid.

Het Kenniscentrum zal een workshop organiseren rond stadsregionale samenwerking: Bart van Herk (Idea-consult) en Filip De Rynck worden gevraagd een toelichting te geven over hun activiteiten in respectievelijk Turnhout (Bart Van Herk) en in Roeselare/Kortrijk (Filip De Rynck). De resultaten van de workshop en de presentaties zullen beschikbaar zijn op de website.

De rol van de centrumsteden in het economisch beleid van Vlaanderen en Europa

Vlaanderen wil tegen 2020 aansluiten bij de topregio's van Europa, die ambitie staat geformuleerd in 'Vlaanderen in Actie'. In tegenstelling tot andere Europese regio's die hun steden als motoren voor ontwikkeling naar voor schuiven, onderkent de Vlaamse regering de steden niet als essentiële partner in die ontwikkeling tot topregio.

We zullen de lezing van de Britse auteur Charles Landry (*The Creative City, The Art of City Making*) die op 6 mei 2010 een

toelichting geeft over de betekenis en het belang van de stad voor een toekomstgerichte samenleving aangrijpen om dat manco aan te kaarten.

Het Kenniscentrum zal nagaan hoe ze de essentiële rol van de centrumsteden in de ontwikkeling van de regio onder de aandacht kan brengen en de positie van de steden in 'Vlaanderen in Actie' (o.a. als onderwijscentra of innovator in de economische sector) kan versterken.

Colofon

redactie Kenniscentrum Vlaamse Steden
vormgeving Communicatiedienst VVSG
fotografie Coverbeeld: Johan Jacobs

Beelden pagina 16 en 22: Layla Aerts

Beeld pagina 26: Daniel Geeraerts

Beeld pagina 34: Stefan Dewickere

Er is geen moeite gespaard om de auteursrechten van het fotomateriaal te traceren, wanneer u echter denkt rechthebbende te zijn gelieve dan de uitgever te contacteren.

v.u. Linda Boudry,
Kenniscentrum Vlaamse Steden
Paviljoenstraat 9, 1030 Brussel

KENNISCENTRUM
VLAAMSE STEDEN

KENNISCENTRUM
VLAAMSE STEDEN